

უცხოური ინვესტიციების მსოფლიო ბაზარი და საქართველო

ნინო სამჭკუაშვილი

ეკონომიკის დოქტორი, საქართველოს
ეროვნული უნივერსიტეტის (სეუ)
ასოცირებული პროფესორი

რეზიუმე

გლობალიზაციის აქტიური მომხრეების ერთ-ერთ გავრცელებულ მოსაზრებას წარმოადგენს თეზისი იმის შესახებ, რომ უცხოური ინვესტიციები, და განსაკუთრებით პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები, მთლიანობაში პოზიტიური მოვლენაა, რომელიც ხელს უწყობს კაპიტალის დეფიციტის მქონე ქვეყნებში ფინანსური რესურსების გაზრდას და მათი ტექნოლოგიების და წარმოების დარგობრივი სტრუქტურების ინტენსიური გარდაქმნის სტიმულირებას. რიგ განვითარებად ქვეყანაში ბოლო 10-15 წლის განმავლობაში, რომლებმაც წარმატებით განახორციელეს თავიანთი ეკონომიკის რეფორმირება, აქტიურად და დიდი მოცულობით იქნა მოზიდული უცხოური კაპიტალი. აქედან გამომდინარე შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ განვითარებად ქვეყნებში, სადაც ვერ შესძლეს უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა, მთავრობა ახორციელებდა არასწორ საინვესტიციო პოლიტიკას.

მრავალი ეკონომისტის აზრით საქართველო საჭიროებს უცხოური ინვესტიციების ნაკადის მნიშვნელოვან გაზრდას სტრუქტურული რეფორმებისათვის, ეკონომიკის მოდერნიზაციისა და მსოფლიო ეკონომიკაში თავისი ადგილის წარმატებით დაკავებისათვის, რომელიც შესაბამისობაში იქნება ჩვენი ქვეყნის რესურსულ, სამეცნიერო-ტექნიკურ და ადამიანურ პოტენციალთან.

საკვანძო სიტყვები: გლობალიზაცია, უცხოური ინვესტიციები, სახელმწიფო საინვესტიციო პოლიტიკა, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები, ევროკავშირი, განვითარებადი ქვეყნები.

შესავალი

მსოფლიო ეკონომიკის აღდგენა და განვითარების ტემპის ზრდა მიმდინარეობს იმაზე ნელა, ვიდრე იყო მოსალოდნელი. დედამიწის სხვადასხვა რეგიონში ეკონომიკურ არასტაბილურობას და პოლიტიკურ განუსაზღვრელობას მიეყვართ იმ სიტუაციამდე, რომ ეკონომიკური მაჩვენებლები ვერა და ვერ დაუბრუნდა კრიზისამდე არსებულ დონეს.

ნებისმიერი სახელმწიფოს ეკონომიკისათვის ძალიან მნიშვნელოვანია უცხოური ინვესტიციების როლი, რომელიც თავისი მნიშვნელობით აღემატება შიდა ინვესტიციებს. ეს განპირობებულია იმით, რომ უცხოური ინვესტიციები შემოდის არა მხოლოდ კაპიტალის, არამედ შესაძლოა წარმოდგენილი იქნას თანამედროვე ტექნოლოგიების, მართვის ახალი მეთოდების და მაღალკვალიფიციური სპეციალისტების სახით. მაგრამ მათი მოზიდვისათვის აუცილებელია არსებობდეს კარგად გააზრებული სახელმწიფო საინვესტიციო პოლიტიკა, რომელმაც უცხოური ინვესტორებისათვის უნდა უზრუნველყოს ბიზნესის წარმართვის პოლიტიკური და ეკონომიკური სტაბილურობა, ასევე შექმნას ხელსაყრელი საგადასახადო კლიმატი.

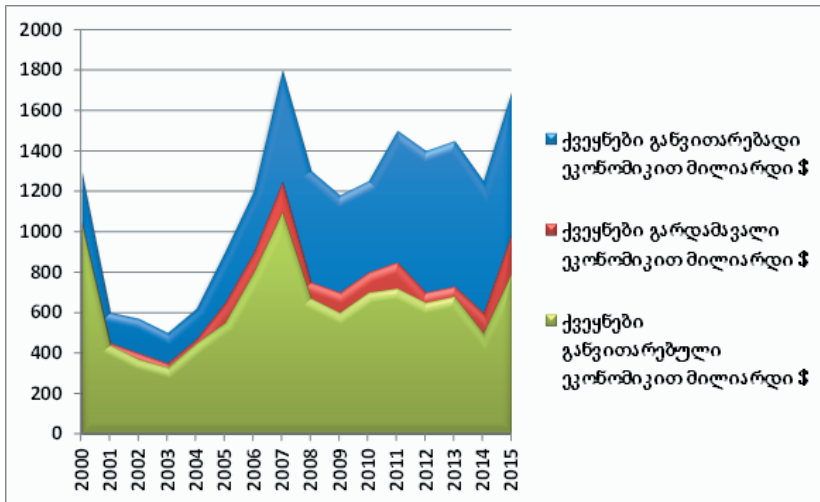
ძირითადი ტექსტი

ყველა სახის უცხოურ ინვესტიციას შორის სწორედ პირდაპირი უცხოური ინვესტიცია წარმოადგენს ეკონომიკის გლობალიზაციისა და თანამედროვე მსოფლიო ეკონომიკის განვითარების ერთ-ერთ ძირითად ფაქტორს. ყოველწლიურად მათი ნაკადები და მოცულობები, როგორც განვითარებული ასევე განვითარებადი ქვეყნების ეკონომიკებში იზრდება. ამას ადასტურებს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ვაჭრობისა და განვითარების კონფერენციის (UNCTAD) მონაცემები, რომელიც გამოქვეყნდა ყოველწლიურ მოხსენებაში: მსოფლიო ინვესტიციები 2015 წელს [1].

ამ მოხსენებაში მოყვანილი მონაცემების მიხედვით მსოფლიოში ინვესტიციების მოცულობა 2015 წელს გაიზარდა 36%-ით და შეადგინა 1,7 ტრილიონი აშშ დოლარი - რაც წარ-

მოადგენს ყველაზე მაღალ მაჩვენებელს 2007 წლის შემდეგ. UNCTAD-ის აზრით საინვესტიციო აქტივობის ასეთი ზრდა განპირობებული იყო უფრო კომპანიების ტრანსსასაზღვრო შერწყმითა და შთანთქმით, ე.ი. აქ იგულისხმება არა სანარმოო აქტივების, არამედ ფინანსური რესურსების მოძრაობა [1].

ამასთან მნიშვნელოვნად შეიცვალა მისი სტრუქტურა, ამჟამად უცხოური ინვესტიციების მიმღებები გახდნენ განვითარებული ქვეყნები. ნამატმა 2015 წლის განმავლობაში შეადგინა 90%. ევროკავშირის ქვეყნებსა და აშშ-ში ინვესტიციები

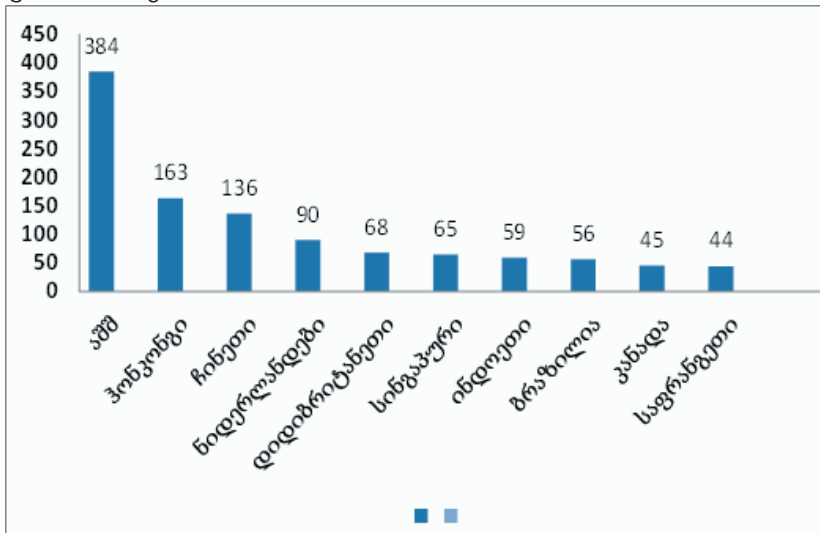
შენიშვნა: დიაგრამა აგებულია ჩვენს მიერ UNCTAD-ის 2015 წლის ანგარიშის მონაცემებზე დაყრდნობით [1]

დიაგრამა 1. ინვესტიციების მთლიანი მოცულობა მსოფლიოში ქვეყნების ჯგუფების მიხედვით 2000-2015 წლებში (მილიარდ აშშ \$)

გაიზარდა 4-ჯერ ისტორიულად ყველაზე დაბალი 2014 წლის შემდეგ, რაშიც გადამწყვეტი როლი ითამაშა აქტიურმა საგარეო პოლიტიკამ, დოლარის კურსის ზრდამ სხვა ვალუტებთან შედარებით და ნავთობზე ფასების კლებამ, რამაც გა-

ხადა ისინი უფრო მიმზიდველი, ვიდრე განვითარებადი ქვეყნები (დიაგრამა 1).

როგორც 2-ე დიაგრამიდან ჩანს, ინვესტიციების მოცულობამ, რომელიც შევიდა აშშ-ში წლის განმავლობაში შეადგინა 384 მილიარდი დოლარი, რამაც საშუალება მისცა მას მოზიდული ინვესტიციების მოცულობის მიხედვით გადასულიყო პირველ ადგილზე მსოფლიოს მასშტაბით. ჰონკონგსა და ჩინეთში ინვესტიციებმა შეადგინეს შესაბამისად 163 და 136 მილიარდი დოლარი. სწორედ ამ ქვეყნებისათვის უპირატესად დამახასიათებელი იყო საერთაშორისო კორპორაციების რეორგანიზაცია, რომელიც დაკავშირებულია ფინანსური სახსრების გადაადგილებასთან, ასევე მრავალმილიარდიანი გარიგებები, რომლებიც პრაქტიკულად არ არიან დაკავშირებულნი რეალური სახსრების მოძრაობასთან.

შენიშვნა: დიაგრამა აგებულია ჩვენს მიერ UNCTAD-ის 2015 წლის ანგარიშის მონაცემებზე დაყრდნობით [1]

დიაგრამა 2. ათი ლიდერი ქვეყანა უცხოური ინვესტიციების შემოდინების მხრივ 2015 წელს (მილიარდ \$-ში)

ევროკავშირის ქვეყნებში ინვესტიციების საერთო მოცულობა გაიზარდა 60%-ზე მეტად და სამი წელი ჩავარდნის შემდეგ შეადგინა 426 მილიარდი დოლარი. ინვესტიციებმა ნიდერლანდებში 90 მილიარდი დოლარი შეადგინეს (+146%), დიდბრიტანეთში კი 68 მილიარდ დოლარი (+29%). შეინიშნება ინვესტიციების ზრდა საფრანგეთშიც 44 მილიარდ დოლარამდე, რაშიც დიდი როლი ითამაშა შვეიცარული კომპანიის Lafarge SA by Holcim Ltd.-ის შესყიდვამ. მთლიანობაში ექსპერტები აღნიშნავენ, რომ ერთი წლის განმავლობაში შესამჩნევად გაუმჯობესდა რეგიონში ფინანსური და მაკროეკონომიკური მდგომარეობა [3].

აზიის განვითარებად ქვეყნებში ინვესტიციების ნამატმა შეადგინა 15%, ხოლო მოცულობა გაიზარდა 548 მილიარდ დოლარამდე. რეგიონზე მოდის მსოფლიოში განხორციელებული ინვესტიციების დაახლოებით მესამედი. მაგრამ ზოგიერთ განვითარებად ქვეყანაში მოხდა ინვესტიციების საგრძნობი კლება, რაც განპირობებული იყო, ნავთობზე და სხვა რიგ რესურსებზე ფასების ვარდნით, რამაც გამოიწვია ის, რომ ზოგიერთმა ქვეყანამ დაკარგა საინვესტიციო მიმზიდველობა. ინვესტიციების ნაკადი აფრიკაში შემცირდა 31%-ით და შეადგინა 38 მილიარდი \$. მაგალითად, ნიგერიაში ინვესტიციები შემცირდა 27%-ით, სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკაში 74%-ით. ანალოგიური სიტუაცია შეიმჩნევა ლათინური ამერიკის ქვეყნებშიც, სადაც მოხდა ინვესტიციების ნაკადის 19%-იანი შემცირება [4].

FDi Markets-ის მონაცემების მიხედვით 154 განვითარებადი ქვეყნიდან 97-მა, წინა წელთან შედარებით, განიცადა ახალ პროექტებში კაპიტალდაბანდებების შემცირება. 97-დან 25 ქვეყანაში, რომლებშიც ინვესტიციების შემცირების ტემპი მაღალი იყო, კაპიტალდაბანდებები ახალ პროექტებში დაეცა ნულამდე. 42 ქვეყანაში კი ინვესტიციების მოცულობა წინა წელთან შედარებით 50%-ით შემცირდა [5].

თუ ვისაუბრებთ კაპიტალის განვითარებადი ქვეყნებიდან გადინების შესახებ, მაშინ თანამედროვე ეტაპზე ინვესტიციების შემცირება აიხსნება განვითარებადი ბაზრებისადმი (Emerging markets) ინტერესის ბუმის შემცირებით, ამიტომ ნე-

ბისმიერი, არც ისე ცუდი შედეგიც კი გამოიყურება სუსტად წინა წლებთან შედარებით.

პრაქტიკაში, ზოგიერთ ქვეყანაში სანესდებო კაპიტალში 10%-იანი წილი იმ საწარმოში, რომელშიც უნდა მოხდეს ინვესტირება, ითვლება არასაკმარისად მართვაზე ეფექტური კონტროლის ან ინვესტორის ხანგრძლივადიანი დაინტერესების დემონსტრირებისათვის. ამრიგად, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები მთლიანობაში უნდა იყოს საკმაოდ მსხვილი და ხანგრძლივადიანი იმისათვის, რომ საშუალება მიეცეს უცხოელ ინვესტორს განახორციელოს ეფექტური კონტროლი მის მიერ ინვესტირებულ საწარმოს მართვაზე, ასევე უზრუნველყოფილი იქნას მისი გრძელვადიანი დაინტერესება ამ საწარმოს წარმატებით ფუნქციონირებასა და განვითარებაზე.

ამასთან, კაპიტალდაბანდების ხანგრძლივი ვადა ინვესტორს უზღუდავს ბაზრიდან სწრაფად გასვლის შესაძლებლობას და ამით აძლიერებს მისდამი ქვეყანა-იმპორტიორის ინტერესს პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მიმართ. ბევრ ქვეყანაში საინვესტიციო კაპიტალის მონაწილეობით საინვესტიციო პროექტების რეალიზაცია რეგულირდება კანონმდებლობით, ხოლო აღმასრულებელი ხელისუფლების სტრუქტურაში, როგორც წესი, არსებობს სახელმწიფო ორგანო, რომელიც პასუხისმგებელია ინვესტიციების სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკის შერჩევასა და რეალიზაციაზე.

საქართველოსათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვას. ქვეყანაში არსებული ლიბერალური საინვესტიციო გარემო და თანაბარი პირობები ადგილობრივი და უცხოური ინვესტორებისათვის, ქმნის მიმზიდველ პირობებს უცხოური კაპიტალისათვის.

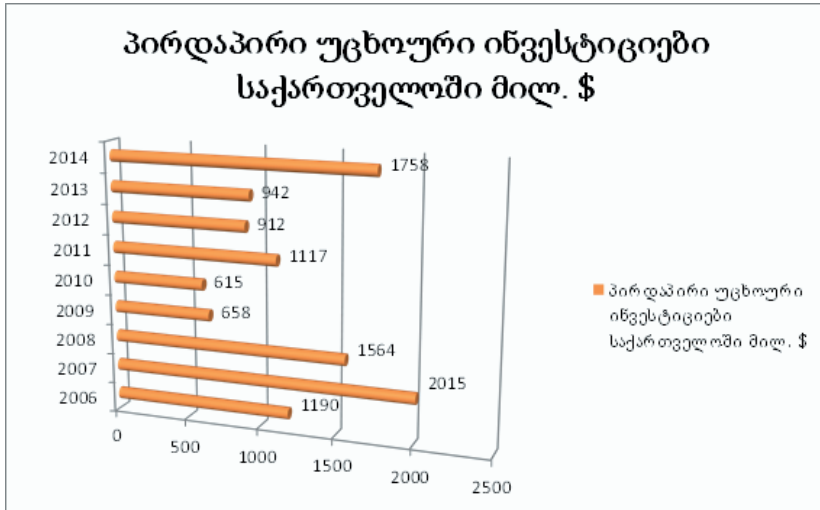
საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებით 2006 წლიდან 2014 წლის ჩათვლით ქვეყანაში განხორციელებულმა პირდაპირმა უცხოურმა ინვესტიციებმა სულ 10 972.2 მლნ. აშშ დოლარი შეადგინა. 2014 წელს ინვესტიციების მოცულობა 1 758,4 მლნ. აშშ დოლარი დაფიქსირდა, რაც 86,7%-ით აღემატება 2013 წლის ანალოგიურ მონაცემს, ხოლო

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოცულობამ 2015 წლის II კვარტალში 355 მლნ. აშშ დოლარი შეადგინა, რაც 81%-ით აღემატება 2014 წლის II კვარტალის დაზუსტებულ მონაცემებს [6].

როგორც ვხედავთ ქვეყანაში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების შემოდიდება ზრდის ტენდენციით ხასიათდება, მაგრამ ამ ტენდენციის შენარჩუნებისათვის ხელისუფლებამ მნიშვნელოვანი ღონისძიებები უნდა გაატაროს. ამასთან გასათვალისწინებელია ისიც, რომ 2016 წელი საპარლამენტო არჩევნების წელია და როგორც წესი ამ პერიოდში საინვესტიციო აქტივობა იკლებს.

2015 წლის II კვარტალში, უმსხვილესი უცხოური ინვესტორი ქვეყნების მიხედვით პირველ ადგილზეა აზერბაიჯანი (მთლიანის ინვესტიციების - 45.2%), საიდანაც 160.2 მლნ აშშ დოლარის მოცულობის ინვესტიცია განხორციელდა. 2015 წლის მეორე კვარტალში, აზერბაიჯანიდან ყველაზე მსხვილი ინვესტიცია კავშირგაბმულობისა და ტრანსპორტის სექტორში განხორციელდა და მან 153 მილიონი დოლარი შეადგინა. აზერბაიჯანიდან ინვესტიციების შემოდიდება დაფიქსირდა მშენებლობის სექტორში, საფინანსო სექტორში და ჯანმრთელობის დაცვისა და სოციალური დახმარების სექტორში. კომპანიები, რომლებშიც აზერბაიჯანული ინვესტიციები განხორციელდა შემდეგია: BP Group, სოკარ ენერგი ჯორჯია, ამერიკან ტრედინგ კომპანი, შპს ინტი და შპს ახალი სიცოცხლე.

მეორე ადგილზეა ნიდერლანდები (19.1%), საიდანაც 67.7 მლნ აშშ დოლარი ინვესტიცია განხორციელდა, ხოლო მესამე ადგილს თურქეთი იკავებს. აღსანიშნავია რომ თურქეთიდან განხორციელებული ინვესტიციების მოცულობა ბოლო სამი წლის მაქსიმუმზეა და მან 41 მილიონი დოლარი შეადგინა, რაც წინა წლის ანალოგიურ პერიოდთან შედარებით ასევე გაორმაგებული მაჩვენებელია. თურქეთიდან, აზერბაიჯანის მსგავსად, ყველაზე მსხვილი ინვესტიცია ტრანსპორტისა და კავშირგაბმულობის სფეროში განხორციელდა და მან 26 მილიონი დოლარი შეადგინა. თურქული ინვესტიციები მეორე კვარტალში შემდეგ კომპანიებზე მოდიოდა: ჯეოსელი, ტავ ურბან

შენიშვნა: დიაგრამა აგებულია ჩვენს მიერ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებზე დაყრდნობით [6]

დიაგრამა 3. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები საქართველოში.

საქართველო, აჭარა ტექსტილე, სს მეტრო ავრასია ჯორჯია და სს მინა. [6].

ამჟამად, უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა საქართველოს მთავარ გამოწვევად რჩება. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის მიზნით საქართველოს მთავრობამ მიიღო კანონი სპეციალური ინდუსტრიული ზონების შესახებ. შექმნილია სამი თავისუფალი ინდუსტრიული ზონა - ფოთში, ქუთაისსა და თბილისში. ეს ზონები ჯერ კიდევ ინვესტორთა მოზიდვის და ძირითადად მრეწველობის დარგში საწარმოების შექმნის პროცესში არიან. ამიტომ მათი გავლენა ქვეყნის ეკონომიკაზე და უცხოური ინვესტიციების მდგომარეობაზე ჯერჯერობით უმნიშვნელოა.

ჩვენი ქვეყნის საინვესტიციო გარემოს განვითარებისათვის ჯერ კიდევ არახელსაყრელი პირობებია შექმნილი. ქვეყნის საინვესტიციო გარემოს ფორმირების პროცესში ბევრი პრობლემა და

ნაკლოვანებაა გადასაჭრელი. აუცილებელია, სახელმწიფომ შექმნას ისეთი სამართლებრივი გარემო, რომელიც ხელს შეუწყობს საბაზრო მექანიზმების ეფექტიან ფორმირებას და უზრუნველყოფს ყველა ეკონომიკური სუბიექტის ზრდის თანაბარ შესაძლებლობებს და შემოსავლების სამართლიან გადანაწილებას. ჩვენ ვფიქრობთ საქართველოში არსებული საკრედიტო რესურსების დიდი დეფიციტი, მაღალი საპროცენტო განაკვეთები ბიზნესის განვითარების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ხელისშემშლელი ფაქტორია, ამასთან საქართველოში არის საგადასახადო განაკვეთების მაღალი დონე, რაც ინვესტორთა და მეწარმეთა სამართლიან უკმაყოფილებას იწვევს. ამ სფეროში არსებული პრობლემების გადასაჭრელად საჭიროა მიზანმიმართული სახელმწიფო საინვესტიციო პოლიტიკის გატარება, რაც უზრუნველყოფს ქვეყნის გრძელვადიანი სოციალურ-ეკონომიკური მიზნებისა და ამოცანების გადანყვეტასა და შეუფერხებელ ეკონომიკურ ზრდას.

დასკვნა

ამრიგად, უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა მნიშვნელოვანია იმდენად, რამდენადაც ის ქვეყნის პოლიტიკურ და ეკონომიკურ სტაბილურობას უსვამს ხაზს და ხელს უწყობს ეკონომიკის განვითარებას. ამასთან, მნიშვნელოვანი ფაქტორია ქვეყნის შიგნით განხორციელებულ მთლიან ინვესტიციაში სახელმწიფოს მონაწილეობის შემცირება, მაშინ როცა არ მცირდება მთლიანი ინვესტიციის ჯამური ოდენობა. აღნიშნული პირდაპირ მიუთითებს კერძო სექტორის მიერ განხორციელებული ინვესტიციების მოცულობის ზრდაზე.

ჩვენი აზრით, თანამედროვე პირობებში საქართველოს შესწევს უნარი გაზარდოს პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოცულობა, მაგრამ ამისათვის აუცილებელია გაატაროს აქტიური საინვესტიციო პოლიტიკა, რომელიც მიმართული იქნება სტრატეგიული და ფინანსური ინვესტორების მოზიდვაზე, საქართველოს კომპანიების მიმართ ნდობისა და ინტერესის ამაღლებაზე. თანამედროვე სიტუაციაში აუცილებელია არა უბრალოდ ინვესტორებთან მუშაობა, რომლებიც დამოუკიდებ-

ლად შემოვიდნენ ქვეყნის ეკონომიკაში, არამედ უნდა განხორციელდეს ახალი ინვესტიორების აქტიური მოძიება.

ამასთან უნდა აღინიშნოს, რომ ქვეყანაში მოქმედი საინვესტიციო მექანიზმები ჯერჯერობით არ იძლევიან, ხოლო ზოგიერთ შემთხვევაში კი აძლიერებენ საქართველოში ჩამოყალიბებული საინვესტიციო პროცესის ნეგატიური ფაქტორებს. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ეკონომიკის სხვადასხვა სექტორში უცხოური ინვესტიციების მოზიდვისათვის ყველა აუცილებელი პირობის შექმნას. უნდა შეიქმნას ისეთი პირობები, რომლის დროსაც ინვესტიორები დარწმუნებული იქნებიან, რომ მათ მიერ განხორციელებული კაპიტალდაბანდებები დაცული იქნებიან სახელმწიფოს მიერ გატარებული პოლიტიკით, რაც, თავის მხრივ, გაზრდის საქართველოს ეკონომიკისადმი ნდობას და უზრუნველყოფს უცხოური ინვესტიციების შემოდინების მოცულობის გაზრდას.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. Official Site of UNCTAD. WORLD INVESTMENT REPORT 2015. http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2015_en.pdf

2. Руйга И. Р. Современные тенденции рынка прямых иностранных инвестиций. <https://e-koncept.ru/2015/15082.htm>

3. Чайка О. Рейтинг наиболее инвестиционно привлекательных стран и крупнейших стран-инвесторов. World Economic Journal. http://world-economic.com/ru/articles_wej-350.html

4. Топ – 10 стран по объему иностранных инвестиций. Вести. Экономика. 21.01.2016. <http://www.vestifinance.ru/articles/66544>

5. Королева А. Инвесторы бегут с развивающихся рынков. Expert Online. <http://expert.ru/2015/09/15/investitsionnyij-obval/>

6. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები. <http://www.geostat.ge>

REFERENCES:

1. Official Site of UNCTAD. WORLD INVESTMENT REPORT 2015. http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2015_en.pdf

2. Ruyga I. R. Current trends of the market of direct foreign investments. (In Russian Language) <https://e-koncept.ru/2015/15082.htm>

3. Chaika O. Rating of the most investment attractive countries and largest countries investors. World Economic Journal. (In Russian Language) http://world-economic.com/ru/articles_wej-350.html

4. Top – 10 countries on the volume of foreign investments. Vesti. Economy. 21.01.2016. (In Russian Language) <http://www.vestifinance.ru/articles/66544>

5. Koroliova A. Investors run from emerging markets. Expert Online. (In Russian Language) <http://expert.ru/2015/09/15/investitsionnyiy-obval/>

6. National Statistics Georgia. Foreign Direct Investment. (In Georgian Language) <http://www.geostat.ge>

WORLD MARKET OF FOREIGN INVESTMENT AND GEORGIA

Nino Samchkuashvili.

Doctor of Economics, Associate Professor
of Georgian National University

RESUME

One of widespread statements of active supporters of globalization is the thesis about volume, foreign investments, and, in particular, direct foreign investments, in general the positive phenomenon promoting increase in financial and other structures of production. In the last 10-15 years a number of developing countries which were successfully reforming the economy actively attracted the foreign capital. Due to it is possible to assume that inability of other developing countries to provide a stable inflow of direct foreign investments in many respects is explained by the wrong investment policy.

Georgia as many economists consider, needs an essential increase in inflow of foreign investments for a successful completion of structural reforms, large-scale modernization of economy and an exit to positions in world economy, adequate to its resources, scientific and technical and human potentials.

Key Words: Globalization, Foreign Investment, State Investment Policy, Foreign Direct Investment, the EU, Developing Countries.